

Doc. dr. Alenka Janko Spreizer

Univerza na Primorskem - Fakulteta za humanistične študije, Koper, Slovenia

Etničnost in aktivno državljanstvo : primer Romov v Sloveniji

ABSTRAKT:

Pričujoči prispevek obravnava področje učenja demokratične družbene participacije etničnih skupin, ki jih politike opredeljujejo za manjšine. Izhaja iz antropoloških in drugih družbenih študij, ki obravnavajo pogoje življenja, kulture identitete, jezika, zgodovine in tudi družbenega udejstvovanja Romov v današnjem času.

Romi veljajo za eno največjih etničnih manjšin v Evropi; bilo naj bi jih med 6 in 12 milijonov. Antropologi, sociologi in drugi raziskovalci družbenih ved večinoma soglašajo, da so več kot desetletje, po zlomu komunističnih in socialističnih režimov, Romi izpostavljeni novim procesom deprivacije in diskriminacije.

Raziskovalci izhajajo iz prepričanja, da so komunistični režimi, kljub grobim asimilacijskim politikam paradoksalno ponekod prispevali k izboljšanju življenjskega standarda, tudi na področju izobraževanja. V večini nekdanjih socialističnih držav oziroma držav v tranziciji se je položaj Romov drastično poslabšal po letu 1989 oziroma po zlomu komunizma. Novi demokratični režimi so bili do Romov nemalokrat diskriminatorni, kar velja tudi za Slovenijo - slednje bo pokazano ob analizi manjšinske zakonodaje in programa ukrepov za pomoč t.i. avtohtonim Romom, medtem ko Romov, ki jih politika opredeljuje drugače, omenjeni zakonodajni ukrepi, s pomembnimi implikacijami, ne zadevajo. Romi so bili neredko tarča družbenih konfliktov, ki so v nekaterih državah vzhodne Evrope prerasli v rasistične napade. Zgoraj omenjene spremenjene politične razmere so odprle nova vprašanja, o katerih razpravljajo proučevalci romske kulture, identitete, zgodovine, jezika in drugih aspektov. Poudarjajo, da niti zahodni režimi, ki veljajo za demokratične, niso bili uspešni pri preprečevanju diskriminacije Romov. Na zahodu denimo so Romom, ki so bili znani kot ekonomski imigranti, države odpovedale gostoljubnost ob krizah v gospodarstvu. Tudi Romi, ki so pri njih zaprosili za azil po letu 1989, so vrnile v države izvora, zato se lahko vprašamo prav tako o demokratičnosti teh režimov.

V zgoraj razgrnjenem kontekstu bodo opisana vprašanja konstrukcije etnične identitete, o katerih razpravljajo romski aktivisti in nevladne romske organizacije, ki poskušajo reprezentirati romsko etnično skupino na globalni ravni. Prispevek bo osredinjen na več novih družbenih procesov, ki po našem mnenju zadevajo vprašanje aktivnega oziroma demokratičnega državljanstva. V prvem planu bo tako orisan specifični zgodovinski in politični kontekst današnje situacije Romov v Evropi, v drugem pa se bo prispevek osredinjal na etnografski oris romskih politik, ki regulirajo status te etnične skupine v Sloveniji. Izhajajoč iz antropološkega formativnega modela etničnosti bodo posamezni programi postavljeni v kontekst konstrukcije procesov etničnosti, ki jih le-ti spodbudijo.

Razprava bo sklenjena s tezo, da je učinkovite izobraževalne programe za oblikovanje aktivnega državljanstva mogoče snovati edino tako, da so vanje vpeti poleg romskih tudi neromski učeči se ljudje. Prav tako bo poudarjeno, da je izobraževanje o romski etnični identiti nujno vpeti v procese vseživljenjskega učenja celotne evropske družbe, saj Romi predstavljajo prav tako njen bistveni sestavni del.